

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

גליון 2880

יום שלישי כ"ג אדר ב' תשפ"ד
דף היומי בבלי: ב"מ לד | עמוד היומי: שבת כד. | דף הכולל: ב"מ קטו | קנין ירושלמי: תרומות צא
דף היומי בהלכה: רט"ז ג' - ה'.
מוסר: שם עולם - חתימת הספר עד 'והנה כאשר יתבונן'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ג' "כבר נעשה מקצת ישיבה לצדיקים בעוה"ז" עד סוף פרק ג'

לא יאומן: על איזה חלום ביקש היהודי הירושלמי לעשות הטבה?

העובדה שרבי שלום שבדרון בעצמו היה עד ראייה לה...

לרוב תמיהתו, מספר רבי שלום, "הלכתי בעצמי לרבי טודרוס ושאלתי אותו בארבע עיניים מה פשר הנהגתך המוזרה! אתה יושב וסובל את קולות הילדים ואינך מגיב עליהן כלל, ורק כשהחברותא שלך נכנס פתאום אין אתה מסוגל עוד לשמוע את קולותיהם?".

רבי טודרוס ענה ואמר: "אגלה לך סוד גדול, תדע שאני מצד טבעי נולדתי בטבע להיות רגזן נורא, לכן עבדתי על עצמי וקבלתי על עצמי שבשום אופן לא אכניס את עצמי לדבר שיכול להביא אותי לידי רוגז וכעס, אשר על כן על אף שהילדים הפריעו לי הרבה לא הסכמתי ללכת בעצמי ולומר להם דבר, כי חשדתי את עצמי אולי אדבר עמהם מתוך קצת כעס, ולא היה לי ברירה אלא לסבול ולחכות עד עת בואו של החברותא שלי ולבקש ממנו שהוא יעשה זאת בשבילי".

המעשה עדיין לא נגמר... מספר רבי שלום, כשכולי מלא התפעלות מתשובת רבי טודרוס, הלכתי וסיפרתי דברים כהוויתן לגיסי רבי שלמה זלמן אויערבאך. גיסי זצ"ל אישר את הדברים ואמר לי: מכיר אני את רבי טודרוס כבר יותר מחמשים שנה, ויודע אני הדברים מכלי ראשון, כי אכן אמת הדבר כי נולד במדה גרועה של כעס, ובכל זאת עבד על עצמו משך כל השנים, עד שזכה לעקור את המדה הזאת ממנו לגמרי, וממש שיבר את טבע הרע

סיפר רבי שלום שבדרון עובדא שהוא בעצמו היה עד ראייה לה:

רבי שלום היה פעם בבית המדרש הגר"א שמה הבחין באיש ירושלים הידוע בשם רבי חיים טודרוס הרשלה זייל אשר ישב ולמד ושינן לו את תלמודו בינו לבין עצמו. היה זה ביום חם בקיץ, בחוץ בתוך החצר שחקו ילדים ברעש, ובקול גדול אשר נשמעו בבית המדרש פנימה, אך רבי טודרוס אשר היה ניכר על חזותו ופניו, שהקולות מפריעים לו במדה גדושה, אזר כח ולא אמר להם דבר ולא חצי דבר.

אחרי זמן רב שישב לו רבי טודרוס ולמד לעצמו, נכנס לו החברותא של רבי טודרוס שרצה להתיישב נגדו ולהתחיל ללמוד כמנהגם בכל יום. אך רבי טודרוס לא מוכן להתחיל ללמוד עדיין, הוא ביקש מהחברותא אם יוכל לצאת החוצה לבקש מהילדים שילכו לשחק במקום אחר, כדי שלא יפריעו לנו ללמוד. רבי שלום שבדרון סיפר שהדבר עורר אותו תמיה רבתי, על רבי טודרוס, הלא כבר הכרתי על פניו שכבר יותר משעה הדבר מפריע לו עד מאד, כמו שהיה ניכר על פניו בכל הזמן, אם כן תמהתי מדוע המתין רבי טודרוס לדבר עם הילדים שלא יפריעו לו ללמוד, רק עד שהחברותא שלו הגיע, ולא הלך בעצמו לבקש מהילדים שלא יפריעו לו?

והנחיצות הגדולה לבטל השפעת החלום? ר' טודרוס הרגיש כאילו הבחור עשה ממנו צחוק ע"ז שחושב שהחלום הזה שהוא חלם ראוי לבטלו ע"י הטבת החלום.

אמר לבחור: "אינני מבין אותך, איך יתכן שחלום כזה הוא חלום שאינו צריך לבטלו? הלא אני איש זקן, האם לא מספיק לי הנסיונות שיש לי, שאני צריך לקבל עכשיו עוד נסיון, נסיון העושר!" והוסיף עוד ואמר: "ומה עם ילדי, בני ובנותי, שאני מוסר נפשי לחנכם על פי דרך התורה, וברוך ה' עד עכשיו הצלחתי, האם שייך לחנכם בהשגות שחייתי את חיי מתוך עשירות? האם לא איכפת לכם שאני אהיה מוכרח לקבל עוד נסיונות החיים! אינני מוכן לזה די לי במה שיש לי מכבר!"...

לסיכום! על האדם להיזהר ולהתרחק מכל דבר היכול לגרום לו לחטא, ואל יאמר אני לא אחטא, כי היצר חזק ממנו.

(עלון 'אוורטים לפרשת השבוע'. צו תשפ"ד)

הזה לרסיסים. אך בכל זאת עדיין לא האמין בעצמו, אחרי חמשים שנה של עבודה מרובה לעקור את מדת הכעס, ולא רצה לומר דבר מה לילדים, מחשש רחוק שאולי יתעורר בו מדת הכעס אשר היתה טבועה בו לפני חמשים שנה!

פעם לאחר תפילת מנחה בבית כנסת 'זכרון משה' קיבץ רבי טודרוס כמה בחורים משיבת חרון, כדי שיעשו לו הטבת חלום, לאחר שגמר את סדר הטבת חלום, שאלו אחד מהבחורים: "אולי הרב יכול להגיד לנו בדיוק מה היה חלומי!", כי ראה שהיה ממש דואג ממנו עד כדי כך שהרגיש מוכרח לעשות הטבת חלום.

ענה להם "אגלה לכם", וכשהתחיל לדבר ראו שדיבר בפחד גדול, ואמר "חלמתי... חלמתי... שזכיתי בפייס בהגרלה, ששווי הפרס הוא כמה מאות אלפים, ולכן עשיתי ההטבה!". ע"כ דבריו. שאל אותו אחד מהבחורים הלא שמענו מחלומות רעים בהרבה ממה שחלמת על זכייה במפעל הפייס, ומה היה כל הדחיפות

מסתבר שהפורצים המתוחכמים ידעו היטב על הגמ"ח המשגשג שבבעלותו, ובפעולה נועזת בכלי פריצה משתיקי קול, רוקנו את הכספת של כלפון על כל תכולתה...

נידון הלכתי מרתק, משולחנו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א, ריש מתיבתא 'עוז והדר'

שאינן איש מפקפק במקצועיותו ומומחיותו הרבה בתחום. אמנם המחיר לא כל כך זול, הזהירו אותו חלק מן הסובבים, 'אבל כולם לוקחים אותו', סיימו יודעי דבר את טיעון המחץ שעל פיו ישק כל דבר.

ישבו איפוא חיים ויעקב לסכם ביניהם את פרטי העבודה והתשלומים, ואף חתמו ביניהם מסמך מנומק ומפורט בו העלו ודנו בכובד ראש בכל האופציות הבלתי צפויות וכל ההפתעות שעלולות להתרחש ולהתרגש עליהם ללא הודעה מוקדמת, למרות שבעצם תרחישים אלו לא יהיו הפתעה, מאחר וכבר צפו השניים את העלול לקרות...

מה שכן ראויים להיקרא הפתעות הם דווקא אותם פנצ'רים פתאומיים, עליהם לא נתנו חיים ויעקב את הדעת. ואכן את אשר יגורו בא להם, בסופו של דבר, התוצאה הישירה של אותן הפתעות היתה חילוקי דעות בלתי ניתנים לגישור על טיב העבודה בנקודות ספציפיות, שאינן כלולות בהסכם לדעת אליפלט ובניו, ומופיעות בו מילה במילה לפי פירושו של אגסי במסמך...

היות וכאמור שני הצדדים הינם יהודים יראי שמים וישרי לב, הם לא אפשרו לוויכוח להתפוצץ בדמות מאבקים משפטיים וסכסוך אישי, אלא פנו לבית הדין והרצו את טענותיהם ונימוקיהם. בינתיים עד יודע דבר המשפט, בנו יחדיו מתווה כדלהלן: עשרה אחוזים מהסכום

שבע עשרה שנה, עשר נפשות ותשע הצפות שנגרמו כתוצאה ממערכת המים הישנה והמחלידה של הבית, הביאו את חיים אגסי למסקנה הבלתי נמנעת: עליו לערוך הרחבה משמעותית ושיפוץ יסודי לדירה הישנה שנקנתה אי שם בתחילת דרכו כמשפחה צעירה, יהא המחיר אשר יהא. למען האמת, חיים אגסי כבר שקד מזמן על הנפקת היתרי בניה עבור תוספת מרחיבת דעת לדירתו הקטנה, והוא אף זימן קבלני שיפוצים להערכת מצב ובקרת נזקים, תיאום ציפיות והשוואת מחירים, בין האיחולים והדמיונות לבין יכולותיו המוגבלות, המתפרסות מחשבון הבנק ועד למזומנים שתחת הבלטות הזעירות המקושקות וחסרות החן, המרצפות את שטח ביתו אי שם משנות השמונים, ואין אף לא מרכיב משותף אחד ביניהן לבין המרצפות המהודרות והנוצצות שמעטרות את הדירות החדשות שמשווקות כיום, מלבד שימושן העיקרי והפשוט: משטח הליכה בגובה אחיד לכל רוחב הבית...

הבירורים המעמיקים והשעות הרבות שהשקיע חיים אגסי בחיפושיו אחר קבלן ראוי, אמין ומקצועי, הובילו אותו להחלטה אותה קיבל בקבינט מורחב של ידידים, מכרים, שכנים ובני משפחה, להטיל את המלאכה המורכבת על יעקב אליפלט, יהודי שומר תורה ומצוות שהקים בעשר אצבעותיו את חברת מערך הקבלנים הנושאת את השם המקורי 'יעקב אליפלט ובניו בע"מ', ישר דרך ונאמן במלאכתו,

אלא שתמיד יש פעם ראשונה, ובמקרה דנן היו אלה חיים אגסי ויעקב אליפלט שאיתרע מזלם להתמודד עם העובדה הפשוטה והכואבת: הכסף כולו נגנב באישון ליל!

שאלה הלכתית מרתקת ניצבה בפניהם, אותה מיהרו לשטוח בפני בית הדין: האם הכסף הגנוב עדיין ברשותו של חיים אגסי, או אפילו אינו תחת ידו, מכל מקום עדיין לא זכה בו יעקב אליפלט, והלכך ישא אגסי לבדו בנזק העצום, או שמא היות והכסף הופקד בגמ"ח על מנת שייצא מרשותו של חיים ויעמוד אצל שלישי, משעה שפסקו הדיינים כי המעות לאליפלט, הרי אלו שלו, ומזלו גרם שיאבד ממונו בטרם עת??

נגנבו המעות מיד שלישי

לאחר שביררנו כי בנידון דידן הכסף לא מוגדר בחזקתו של הקבלן, יש לברר עוד מי נושא בנזק הגניבה.

ההלכה היא (חושן משפט סימן ע סעיף ה), שאדם שהלווה כסף לחבירו בתנאי שיפרע לו דוקא בפני פלוני ופלוני, והלך הלוה ופרע לו בינו לבין עצמו, ואחר כך נאנסו המעות, וטוען המלוה שהוא קיבל את המעות בתורת פקדון עד שיבואו אותם פלוני ופלוני לראות שקיבל בחזרה את ההלוואה, וכעת משנאנסו הוא תובע אותו שוב שיחזור לפרוע לו, אין בדבריו כלום, כי מאחר שמודה שקבלם, והרי ברור שהלוה לא מסרם בתורת פקדון, הרי זה פרעון, והדברים שאומר אינם דברים. ומקור הדברים בדברי רב נחמן במסכת שבועות (מא:).

הביא הסמ"ע (ס"ק יח) מה שביאר רש"י (שבועות מא: ד"ה כיון), שביאר הטעם שנעשו המעות בתורת פרעון, שאפילו אם בלבו התכוון שיהיו בתורת פקדון, דברים שבלב שאינם דברים. וכתב הסמ"ע שלפי זה אם בשעה שקיבל המעות אמר בהדיא שהוא מקבלם לשם פקדון ונאנסו, אין כאן פרעון. [כי אע"פ שפרעון בעל כרחו שמיה פרעון, אפילו אם אמר המלוה בפירוש ללוה שלא יקבלם בתורת פרעון (סימן קכ סעיף ב), שאני הכא שיכול המלוה לומר שכל זמן שאין העדים לפנינו הרי הוא כאילו לא הגיע זמנם]. וכן כתב הש"ך (ס"ק כב) שאם התנה להדיא שמקבלם בתורת פקדון, לא נעשו כפרעון.

לפני רבה של פיורדא, רבי יוסף שטיינהרט, הובאה שאלה (שו"ת זכרון יוסף חושן משפט סימן א) על מעשה שהיה בראובן, שהוא והמיועד להיות חתנו, הפקידו בידי שמעון שגר בעיר אחרת כספי נדוניה שהתחייבו שניהם להשליש בידי נאמן בתוך שלושים יום קודם החופה, ואירע הדבר שמועד החתונה התעכב בעקבות דין ודברים שבין הצדדים, וכעת תובע ראובן את שמעון להחזיר לידיו את מה שהפקיד בידו, ושמעון משיב לו שנכון הדבר שקיבל ממנו שק קטן צרור וחתום ובחתימתו המיועד להיות חתנו על מנת להצניעו, אך הרי כבר בשעה שקיבל זאת מידי ראובן הוא הצהיר בפניו שבכוונתו לקבל את הכסף בתור גמילות חסד, הא ותו לא, בשום אופן שלא בתורת שמירה כדי שלא יהיה לו נזק מהעניין, ועתה גלוי וידוע לכל בני העיר, וגם נודע הדבר

הכולל שעמד על סך 700,000 שקלים, יופקד על ידי חיים אגסי אצל צד שלישי, ואחר שיתברר מי הוא הזוכה בדין, הכסף יעבור לבעליו.

בתום דיון קצר הוסכם כי הסכום על סך 70,000 שקלים יושלש בידי שמואל כלפון, המחזיק ברשותו גמ"ח הלוואת כספים לנזקקים בשם 'תלוה את עמי'. שמואל זה, יצא שמו לתהילה בכל העיר, כאיש חסד צדיק ואציל, שמקדיש את כל כולו עבור הזולת. הוא אינו מתרגש מסכומי הכסף האדירים שמתגלגלים תחת ידיו, ומבלי שיפתח את פיו, רק דמותו הקורנת משכנעת אנשים להתרצות להפקיד אצלו סכומים משמעותיים, ובכך לזכות במצווה ולעשות חסד בממונם.

וכך הוה. חיים אגסי הדייר ויעקב אליפלט הקבלן ירדו אל שמואל כלפון מנהל הגמ"ח, סחו בפניו את סיפור הדין ודברים שביניהם, ועל החלטתם להשאיר את הממון לעת עתה בידו כשלישי. חיים אגסי חתם על טופס הפקדה שגרתו של גמ"ח 'תלוה את עמי', בו נקוב סכום הפקדון ובו מופיעה התחייבות הגמ"ח להשיב את הכסף בתוך שלושים יום ממועד שיתבקש. פרט נוסף חשוב רשום בטופס

באותיות מודגשות וגדולות, מצויד גם בקו החלטי תחת המילים, שעד ההשבה דינו של שמואל כלפון כשומר חנם, הפטור במקרה

של גניבה או אובדן אחר. לאחר החתימה, בוצעה החלפת ידים זריזה ומעטפה גדושה בשטרות כחולים שכנה בטח בידי שמואל כלפון.

חלפו שבועות מספר, ופסק הדין יצא ברור מאת הדיינים: יעקב אליפלט זכאי למלוא הסכום עליו הוסכם, ואין ממש בטענותיו של חיים אגסי. אלא שבטרם משך מי מביניהם את הכסף מהגמ"ח של כלפון, חלה תפנית דרמטית בעלילה.

ביום שושן פורים השכונה כולה הוכתה בתדהמה עם התפשטות הידיעה על אלמונים שפרצו במהלך הלילה לבית משפחת כלפון, תוך ניצול היעדרותם של בני הבית שנסעו לשמור עם הסבא והסבתא שבירושלים.

מסתבר שהפורצים המתוחכמים ידעו היטב על הגמ"ח המשגשג שבבעלותו של שמואל כלפון, ובפעולה נועזת שכללה ככל הנראה השתלשלות מהגג ושימוש בכלי פריצה משתיקי קול, רוקנו את הכספת של כלפון על כל תכולתה. בחכמה שבדיעבד, שחו המתגודדים סביב הבית זה לזה, על דמויות חשודות שערכו תצפיות על הבנין מזה שבועות מספר.

הנזק, אמנם, לא היה גדול, מאחר ובאותה שעה הכספת היתה כמעט ריקה, מלבד המעטפה ובה שבעים אלף שקלים שהופקדו על ידי חיים אגסי. כאמור, טופס ההפקדה כולל סעיף מפורש המגובה בקריטריונים הלכתיים ולפיו שמואל כלפון אינו נושא באחריות לגניבת הכסף כדין שומר חנם. מאחר ומעולם לא בא סעיף זה לידי ביטוי, התרגלו הבריות לרפרף על הדף מבלי לייחס לענין חשיבות גדולה.

למלוה את הכסף שחייב להחזיר לו בפני שני עדים פלוני ופלוני, שאם התנה להדיא שהמעות בתורת פקדון הרי זה פקדון, והוא הדין גבי חתן שהשליש חמיו בידו את הנדוניה קודם החופה, אגן סהדי שלא מסרם לו בתורת פרעון, אלא בתורת פקדון על מנת ליכות בו אחר החופה, כי מי פתי יתן הנדן לחתנו בתורת פרעון שלושים יום קודם החופה, ומי יודע מה ילד יום. ומעתה נידון קל וחומר, אם כשהשליש אצל החתן עצמו, ההפסד הוא על החותן לבד, כל שכן אם השליש הנדן אצל איש אחר, אפילו אם עשה זאת במעמד וחתימת החתן, ודאי ההפסד על החותן לבד, וצריך לחזור ולהכניס לו נדוניה אחרת קודם החופה כפי הסך שנזכר בתנאים הראשונים.

מכל זה מבואר, שהמעות שהושלשו הם בחזקת הנותן, ואם נאנסו הפסיד הנותן, וחייב ליתן למקבל מעות אחרים.

ברירה בדיני ממונות

כאמור, נאמן שקיבל את הנדוניה, וכן מלוה שהתנה עם הלוה שיפרע לו דוקא בפני עדים וכשקיבל המעות אמר שמקבלם בתורת פקדון, אם נאנסו המעות, נאנסו למפקיד ולא למקבל. אלא שבנידון הזה אשר לפנינו, שמתחילה נמסר הכסף לגמ"ח כשלישות מחמת הספק, אם יוברר כעת שהדין היה עם הקבלן, נמצא שכבר היה חייב למסור את התשלום לידי הקבלן, ומעתה יש לדון אולי נעשו המעות שלו למפרע מיד כשהשלישו את המעות ביד הגמ"ח, ואז יש לפטור את חיים מלשלם שנית ליעקב ולכאורה יש לשפוט העניין על פי מה שנשאל המהר"ט (חושן משפט סימן כג) מהחכם השלם נחית לעומקא דדינא כמהר"ר עזריאל סג"ל אודות איש צדיק תמים שהיו לו חמש בנות, מתוכן שלש היו נשואות, אחת לתלמיד חכם ושתים אחרות לשני אנשים סוחרים, ושתים בנות קטנות היו מאשה אחרת, ובשעת מיתתן ציוה אותו צדיק ששתי החנויות שיש לו ישבו בהם שני חתנים שהם סוחרים, והסתפקו בדבריו אם יש בכלל הלשון אף חתנים הבאים אחר כך שיקחו בנותיו אם יהיו סוחרים, או דוקא חתניו הסוחרים הנשואים עתה לבנותיו.

ותחילה האריך שם המהר"ט בדין ברירה בדיני ממונות, שהרי בשעת המתנה לא היה ברור מי יהיו החתנים של בנותיו הקטנות, והביא את דברי הרא"ש (כלל סח אות ט) שכתב לגבי שטר שבשעת כתיבתו לא נודע בעבור מי נכתב, אם

כתוב בו שכל המוציא יוכל לגבות בו, במקום שאין כותבין הרשאה יוכל כל המוציא לגבות בו, וכן נפסק להלכה (חושן משפט סימן סא סעיף ד), למרות שבשעה שמשעבד את עצמו אין ידוע מי המוציא, והקשה מהר"ט על כך מכמה מקומות. ומתוך אריכות דברי מהר"ט יש ללמוד למסקנה, שאם בשעת הגניבה, בשעה שאבדו המעות מן העולם, עדיין לא הוברר הדין למי שייך הכסף, ובשעה שהוברר לטובת ראובן כבר לא היו המעות בעולם, שוב לא שייך לומר שהוברר למפרע שהיו של הקבלן.

מעתה, בנידון דידן שבשעת הגניבה כבר הוכרע הדין ונכתב

למפקיד, שאנשי מלחמות חיל באו בפתע פתאום בשעה אחת אחר חצות לילה, ומקצתם באו תיכף ומיד לפני שער חצרו ודפקו בכח עד שהוכרח לפתוח השער והכוהו והוליקוהו לשר ונגיד עליהם, שם היה במשמר מספר שעות שהתוועדו הללו בעלי עצות, בעוד שבאותו זמן שברו האויבים את פתח חדר הפנימי ופתחו את הארגז שבו היו מלבושים יקרים של אשתו וגם סכינים וכפות של כסף, וכן השק הצרור וחתום של הנדוניה, ושלו כל אשר מצאו בארגז מלבד כמה בגדים בלויים שהיו שם והלכו להם, ולא היה בידו להציל או לפייס כי לא היה בבית. גם אשתו והמשרת ברחו מהבית כששמעו את קול הרעש הגדול של החייל, ולא נשארו בביתו כי אם הילדים הקטנים. ויודעים כולם כי לאחר מכן עלה בידו לפדות מקצת מהמלבושים מאיזה עובר אורח שלקחם מהשודדים, וכל שאר השלל לא מצא ואין לו זכר וחבל על דאבדין. ומאחר הרי לא קיבל על עצמו לשמור מן הנזקים, אם כן אין עליו תביעה, ואף אילו היו חלים עליו דיני שמירה הרי השומר פטור מן האונסין.

לאחר שסיימו ראובן ושמעון לשטוח טענותיהם, בא גם החתן וטבע את חותנו לקיים מה שפסק בתנאים ראשונים, וטען כי כלו כל הקצין אשר נתן לו, זימנא בתר זימנא, וכעת דורש הוא מהמיועד להיות חותנו לשלם את הנדוניה, והוסיף וטען שאין לו חלק ונחלה במשפט שבין חותנו לבין שמעון השומר, ואף שראובן חותנו השליש את הממון בפניו, מכל מקום השליש לאו בעל דברים דידיה, כי לא נעלם ממנו שאין לחתן שום זכות בממון עד אחר החופה, ורק מפני הנהוג וכדי לקיים מה שהתחייב חותנו בתנאים הראשונים להשליש את הנדן שלשים יום קודם החופה היה צריך לחתום גם בחותמו וללכת עמו אל השליש. ועוד טען, שבהיותם בדרך למסור הנדוניה למי שהוא מרוצה לשניהם, היה דעתו של החתן למסרו לאיש אחר, אך חותנו לעתיד פתחו להשליש את הנדוניה ביד שמעון, ואצלו קרוב לודאי שאם היו מניחים את הכסף ביד מי שהוא רצה והסכים לו, לא היתה המכשלה באה, כי לבית האיש ההוא לא אירע רע ולא נשלל ממנו דבר.

על דברי החתן, השיב החותן שלא התחייב כי אם נדוניה אחת ולא שתי נדוניות, ומאחר שהחתן התרצה להשליש את המעות ביד שמעון שהוא עתיד נכסין ולא נמצא עוולה בו עד כה, אם כן מאז שהשלישו את הנדוניה זכות שניהם שווה בו, והוא היה נאמן שהחזיק בעד שניהם והיה אסור לו למסור חזרה למפקיד מבלי הסכמת החתן, ומעתה יש לומר שמזלו של החתן גרם להפסד. והכריע בזכרון יוסף שם שהדין עם החתן, כי אין לחתן שום תפיסת יד וזכייה בנדוניה עד אחר החופה, ולפיכך כל ההפסד אשר יקרה חס ושלוה בנדן המושלש הוא על החותן לבד.

וגדולה מזו, כתב שם, שאפילו אם החתן היה איש נאמן בעיני החותן, והיה משליש את הנדן אצל החתן עצמו שיהיה בידי בתורת פקדון עד אחר החופה שאז יזכה בהן, וקודם החופה נאנס ממנו, לא היה החתן מפסיד כלום.

וראיה לכך, הביא הזכרון יוסף מהדין הנ"ל לגבי לוח שמסר

כאשר משלישים בגמ"ח כסף שיש עליו ויכוח הלכתי למי הוא שייך, לא שייכים הטעמים הנ"ל, ולדברי הכל כל עוד לא הוכרע הדין הכסף הוא בחזקת המפקיד.
גם אם מסר את הכסף לבעל חובו, כל שהתנה מפורש שהכסף יהיה פקדון עד להכרעה הסופית למי הכסף שייך, אם נאנסו המעות, עדיין נשאר עליו חוב.
בנידון שלפנינו, היות שמועד הגניבה היה לאחר הכרעת הדין, וכבר הוברר שהכסף שייך לקבלן ולא לנותן, אי אפשר לחייב את הנותן לשלם שוב.

(מכתלי בית הדין / משולחנו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א, ריש מתיבתא 'עוז והדר')

הפסק לטובת יעקב הקבלן, נמצא שבאותה שעה המעות נעשו שלו וחיים לא היה יכול למשוך את הכסף חזרה מהשליש, אם כן כאשר נגנבו מיד השליש, מעות שלו נגנבו, ושוב אין צריך לשלם לו.

זוה דבר המשפט

נחלקו הראשונים לגבי נדוניה שהופקדה בידי נאמן, אם הנדוניה של האב או של הבעל או של שניהם. לדעות שהנדוניה של הבעל, יש שני הסברים על כך: א. התרומת הדשן בשם המרדכי שהאב הסיח דעתו מהכסף. ב. שיטת מהרי"ל שהנדוניה של הבעל רק באופן ניתנו בידי השליש כדי לשאת ולתת בהן ולהביא רווחים לטובת הזוג.

כשהגיעה הידיעה על השחרור, פרץ האב בבכי נסער, ואמר: 'יותר משאני בוכה משמחה שחרור ביתי מהשבי, אני בוכה על כך שלא ידעתי שהאלוקים שומע גם תפילה של יהודי כמוני'

אם היתה לנו הרגשה אמיתית שהשי"ת שומע כל מילה ומילה, היינו מתפללים אחרת

וכשהגיעה הידיעה על השחרור הבלתי-צפוי, פרץ האב בבכי נסער, ואמר: 'יותר משאני בוכה משמחה על בשורת השחרור, אני בוכה על כך שלא ידעתי שהאלוקים בשמים שומע גם לתפילה של יהודי כמוני - - - 'אם הייתי יודע שזה כך, הייתי מנצל את כוח התפילה כדי להתפלל גם על שאר השבויים שעדיין נשאר שם, בעזה, וסובלים בצורה אימה' - - -

התגובה הטבעית הזו של יהודי מאמין, היא בעצם מה שכולנו מרגישים, במידה זו או אחרת, בעומדנו בתפילה. כן, אנחנו יודעים שהשי"ת הוא שומע-תפילה, ומאזין לקול שוועת עמו ישראל ברחמים, ומצפה שנזעק אליו; אבל חסר לנו קמעה בהרגשת-הלב שזה דבר אמיתי! שהתפילה היא אכן 'מטה עוז' ביד כל אדם, כפי שכותב מרן החזו"א באגרותיו, והיא הדבר המסוגל ביותר מכל הסגולות האחרות בעולם.

התחושה של אבי-המשוחררת הנ"ל, שלא האמין שהקב"ה שומע לתפילתו של יהודי כמוהו, עוברת מבלי-משים גם בתודעתנו. אנחנו מתפללים, כי אמרו לנו וחינכו אותנו שהתפילה היא דבר חשוב, אבל אם היתה לנו הרגשה אמיתית שהשי"ת שומע כל מילה ומילה, היינו מתפללים אחרת. כל התפילה היתה נראית לחלוטית יותר. וככל שנרגיש את כוח-התפילה, כך גם תיענה שוועתנו מן השמים.

(קול ברמה - בטאון רמת אלחנן)

הרב משה מיכאל צורן שליט"א תפילה. תפילה מעומק הלב. ומתוך ידיעה ברורה שהכל תלוי ברצונו של השם יתברך - רק זה מה שיציל אותנו מיד כל אויב, ויוציאנו לפדות מכל צרותינו.

אנחנו אמנם מאמינים גדולים בכוחה של תפילה, ויודעים היטב עד להיכן מגיע כוחה. הבעיה שלנו היא ב'השבות אל לבבך', בהשבה אל הלב, ובהרגשה חושית שאכן רק זה מה שיכול לסייע לנו ולפתור את כל הבעיות והמצוקות שאנחנו עומדים בפניהם. נכון שכולנו מתפללים, כולנו זועקים אל ה', אבל אם נרגיש באמת-ובתמים שרק התפילה היא הכוח שלנו, נזכה גם להרגיש את הישועה הגדולה. אחת הראיות לענין זה בא לידי ביטוי בסיפור המיוחד, והמרגש, של השבויה א. מגידש שהיתה בשבי ה'חמאס', והשתחררה משם - עוד לפני ה'עסקה' לשחרור השבויים - בנסי-נסיים, על ידי חיילים שגילו את מקום הימצאה, ושחררה.

מה שרבים לא יודעים היא העובדה שבביתה של השבויה בקרית גת, נעשו חיזוקים-של-ממש ברוחניות, כמו זה למשל שהאב שיחי' קיבל על עצמו לשמור שבת, ועוד ועוד. מהרגע הראשון שהתקבלה הידיעה על כך שהיא נמצאת בשבי, החלו בני המשפחה לקיים מניינים רצופים לאמירת תהלים, ועמדו בבכי לפני הקב"ה, והתחננו לשחרור את בת-משפחתם.

"אילו היו הורי מקבלים אז את המכתב לידיהם, מי יודע מה היה עולה בגורלי והיכן הייתי היום"

האמת היא שאין דבר העומד בפני הרצון, ואדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה מלמעלה

ברבות השנים הזדקן ידידו של אבי, והוא נכנס תחתיו לנהל את עסקיו ולאחר פטירתו ירש אבי את כל הונו ונעשה עשיר גדול, ומזה נמשך גם הצלחתי ועשרי הרב. 'ועתה' סיים העשיר את סיפורו, 'אם רצונכם לגרום לי קורת רוח השיגו לי את חוות דעתו של הרופא הלז, כי עז רצוני לדעת מה כתב עלי'. נפטר זה מכבר, וכתביו וחפציו עבר בעלות, אך במאמצים מרובים ובתוספת ממון הרבה, הצליחו להשיג את קובצי כתביו, ולהוציא את הכתב האמור בעיצומו של הסיום קם העשיר על מקומו, בידיים רועדות פתח את המכתב, והתחיל להקריא כדלהלן: 'הורים יקרים, שוחחתי עם בנכם במשך שני שעות, ונוכחתי לראות שיצא מדעתו כליל, לצערי אין מנוס מלהכניסו למוסד מיוחד, שם יהיה סגור כל חייו וכך לפחות לא יוכל להזיק את אחרים'.

הרים העשיר את המכתב ונופף בו לעין כל, 'ראו נא, אילו היו הורי מקבלים אז את המכתב לידיהם מי יודע מה היה עולה בגורלי והיכן הייתי היום, מה עשה הקב"ה, סובב שאבי יפסיד את עבודתי ויוכרח לעבור למקום אחר, כך נצלתי מגזר דינו האכזרי של הרופא ועלה בידי להשתנות מן הקצה אל הקצה, עד שאני זוכה עתה לעמוד כאן ביום שמחת לבי, לעשות סיום הש"ס רבתי, ולראות את בני וצאצאיי מסובים כשתילי זיתים סביב לשולחני'. רבות אפשר ללמוד מעובדא זו, אך נקודה אחת נציע כאן, והוא שהרבה פעמים מנסה הס"מ להכניס הרהורי יאוש בלבו של אדם, וחושב שכבר אין לו תקווה, זה טבעו, ואינו יכול להשתנות, אך כל זה מקליפת עמלק, אבל האמת היא שאין דבר העומד בפני הרצון, ואדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה מלמעלה, וזוכה לסייעתא דשמיא.

(גל' המאיר פר' ויקרא - משיעורי הג"ר מאיר צוויבל שליט"א)

גביר אדיר משיקאגא, הגיע לשנתו הס"ג ויחד עם זאת זכה לסיים את הש"ס, לכבוד המאורע הגדול הזמין את כל צאצאיו, בנים ובני בנים, לחגיגת סיום מפואר.

בימים שקדמו למעמד הגדול התכנסו בניו יחדיו ודנו ביניהם איזה מתנה יקנו לאביהם לכבוד יומו הגדול, הצעות עלו וירדו אך שום רעיון לא נמצא מתאים. כיון שלא מצאו מתנה הולמת החליטו לשאול את אביהם בעצמו באיזה מתנה יחפוץ, אמר להם האב 'הן כסף לא חסר לי ב"ה, והקב"ה חנני די כסף לקנות כל אשר שאלו עיני, אך אם רוצים אתם לגרום לי קורת רוח, בקשה אחת לי מכם שמעו ואספרה:

'בילדותי התגוררנו בניו יארק, הורי שלחו אותי לתלמוד תורה, אך אני מטבעי הייתי פרא אדם, לא למדתי כמעט ורק גרמתי לנזקים אדירים בכל מקום בו נגעת. בעצת מחנכים לקחוננו הורי לרופא מפורסם שיבדוק אותי, הלה הושיבני מולו והחל שואל אותי כל מיני שאלות שונות ומשונות, תוך שהוא רושם את תשובותי, ככלות שעתיים סיים הרופא את הפגישה ופטרנו בהבטחה שישלח את חוות דעתו בעוד כמה ימים.

באותו יום פיטרו את אבי מעבודתו ואיבד את מקור פרנסתו, חבר עשיר משיקאגא ששמע על כך, הזמינו לעבוד אצלו, לא התמהמנו ועוד באותו שבוע עברנו לשיקאגא. הרופא וחוות דעתו נשכחו מלב, אבי רשם אותי בתלמוד תורה חדש, ואני עשיתי לעצמי חשבון הנפש שזוהי הזדמנות חיי, אין אחד שמכיר אותי וביכלתי לפתוח דף חדש, ואכן ממחשבה למעשה התחלתי להשקיע בלימודים ובהתנהגותי, הדבר עלה לי בעמל ויגיעה רבה, אך בסיעתא דשמיא, ובזכות מלמד יקר ששם עינו עלי וסייע לי, הפכתי תוך זמן קצר לאחד מבחירי התלמידים.

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

בשורה של הסך-הכל מופיע משהו מודגש: "לתשלום 00.00 - שולם במלאו על ידי כוס שוקו חם"

מה שיכולה לעשות כוס שוקו חם בערב קר

אבל זה לא רק השוקו, זו התחושה שאתה שווה משהו. שמישהו מתייחס אליך. שלמישהו חשוב שיהיה לך טוב!
הוא הודה בכל המילים שהצליח לארגן בפה, ונצר את המקרה עמוק בליבו.

22 שנה קדימה:

החולה שענתה לשם 'נועה מרקוביץ' התקבלה לטיפול במרכז הרפואי הגדול. אביה 'אייב לוינסטין', כלומר 'אברהם לוינסטיין', מלווה את הבת שלו - אשה בת 40 שלקתה במחלה הנוראה. תיכף יראה אותה ראש המחלקה, רופא מוכשר בתחומו, מיוחד מאין כמוהו. קוראים לו ד"ר ג'ייקוב (...)
ברגע הראשון היה מדובר מבחינתו בעוד תיק-רפואי, אך עד מהרה הוא מחבר את השמות 'נועה' ואת שם הנעורים של החולה 'לוינסטיין', ומבין שכנראה זו אותה ילדה שמזגה לו את השוקו החם באותו לילה סגרירי. כמה שאלות והוא יודע: זהו זה!
החל מרגע זה הוא נחוש לעשות הכל, אבל הכל, כדי להשיב טובה תחת טובה. הוא מפיח ברופאים ובצוות תקווה להתאמץ יותר. הוא משיג תרופות יקרות שאינן ממומנות על ידי בית-החולים, הוא דואג לטיפולים הטובים ביותר.
למרות הכל מצב החולה לא משתפר. את התשלומים הוא

דוחה שוב ושוב, עד להתבהרות המצב.

ד"ר ג'ייקוב לא מרים ידיים. הוא מאתר רופאים בעלי שם עולמי, ודואג שהם ייכנסו לעובי הטיפול. יותר משנה חולפת, ומסתבר שהמאמצים נושאים פרי: החולה הולכת ומבריאה!
***

ויהי-היום והחולה כבר בריאה. עומדת להשתחרר מבית-החולים לבעלה, לילדיה ולהוריה שממתינים בעיניים כלות ליום הזה.

לפני השחרור מוגשת החשבונת. דף ארוך עם פירוט טיפולים וסכומים שהרבה מעל ומעבר ליכולות הכלכליות של המשפחה.
בשורה של הסך-הכל מופיע משהו מודגש: לתשלום 00.00 - שולם במלאו על ידי כוס שוקו חם.

(גל' איש לרעהו)

ל"תפוח- הגדול", העיר ניו-יורק, יש "חצר אחורית" בדמות פרברים בהם חיים עניים לא מעטים. בעבר התגוררו שם גם הרבה יהודים.

ג'ייקוב היה בן-בכור למשפחה ענייה שלא הצליחה לספק אפילו את צרכיה הבסיסיים. וכך מצא את עצמו הנער הצעיר מתדפק על דלתות בתי-יהודים ומבקש נדבות. זה נותן דולר זה נותן שנים וזה מספר סנטיים. פרוטה לפרוטה מצטרפת, ובכל-ערב היה חוזר הביתה עם סכום לא-מבוטל שסייע לכלכלת הבית - ובעצם ל"החייאת" אחיו ואחיותיו הקטנים.

חלומה היה: להיות-רופא! תפקיד שלצד המעמד הנכבד שלו גם מגלם בתוכו נתינה, עזרה-לזולת והצלת חיים.

הוריו היו שותפים לחלומה. בכל ערב היה אביו מכניס מספר מטבעות לקופת-חסכון, על מנת שבבוא העת יהיה במה להתחיל לממן עבורו את לימודי הרפואה.

אבל החלום העתידי לא הצליח להמתיק את ההווה המר. החורף בניו-יורק קשה מנשוא, וג'ייקוב נאלץ להמשיך ולכתת את רגליו בכפור ובשלג על מנת לקבץ נדבות. בגדיו היו מרופטים ולא מחממים, רעד תמידי שלט בו ולא פעם הפכו שפתיו לכחלחות. גם הרעב היה בא לפעמים להתארח אצלו...

"לְוִינְסְטִין פִּמְלִי" הכריז השלט על דלת הבית. "משפחת לוינסטיין". ג'ייקוב הקיש בעדינות על הדלת וילדה פתחה אותו. "צדקה" אמר ג'ייקוב כששיניו נוקשות מקור. פשפשה הילדה בכיס אך לא מצאה שם מטבע. "נועה, מי שם?" שאל האב שקרא בעיתון מול האח-הבוער בטרקלין הבית. כאשר שמע במה מדובר התפרץ בזעם בלתי-עצור: "כל היום דופקים בדלת ודורשים צדקה. אין יותר. נמאס לי. אני לא מוכן לתת פרוטה!"

הילדה הרגישה מבוכה גדולה נוכח ההתפרצות של אבא שלה. גם ג'ייקוב הרגיש נורא ואיום... הילדה לא הייתה מסוגלת לסגור עליו את הדלת, ופשוט ביקשה ממנו שייכנס למטבח שם הכינה לו כוס שוקו חם. האבא שקע בעיתון ושתק.

ג'ייקוב הרגיש כבתוך חלום. בית חמים ונעים. כוס-שוקו כזה טעים! הוא לא זוכר מתי בפעם האחרונה זכה לפרס שכזה...

מה נחשב כ'עץ' לענין ברכת "עצי בשמים"?

כעץ - ברכתו "בורא עצי בשמים". ואף שאילו גדלו פירות הראויים לאכילה על עשב כזה היתה ברכתם 'האדמה', ולא 'העץ', הרי זה משום שבברכת הפירות, 'פרי העץ' פירושו פרי הגדל על אילן; ואילו בברכת הבשמים, כל דבר נוקשה המכונה בפי העם 'עץ' - נחשב כעץ. ומספק, יש לברך על עשב כזה "בורא מיני בשמים".

[ביה"ל רטז, ג, ד"ה עצי בשמים; וראה משנ"ב שם, וריז]

ברכת "בורא עצי בשמים", נאמרת על כל בושם שהוא עץ. ואף בושם שאינו עץ גמור, כלומר, שהוא רך - אם עליו יוצאים מגזעו או מענפיו, וגזעו מתקיים משנה לשנה, נחשב כעץ לענין זה. ואם עליו יוצאים משורשיו, ואינו מתקיים משנה לשנה - נחשב כעשב, וברכתו "בורא עשבי בשמים". ויש אומרים, שעשב שהוא נוקשה

לאיזה הבדל בין טעם לריח יש משמעות הלכתית?

ובישול של פרי נחשבים כפרי עצמו, הרי זה משום שטבעו של הטעם שאינו נקלט כולו במים, ולא נקלט בהם אלא טעם קלוש שאינו ראוי לברכת הפרי, אבל הריח, טבעו להיקלט כולו במים, ונמצא שמברך על אותו הריח שבעץ.

[שו"ע רטז, ג, משנ"ב יז-כא, ושעה"צ יז; וראה עוד שם ו"כה; וראה ס' וזאת הברכה, בירור הלכה מג]

בושם שהוא ענף או פרי של עץ, או נוזל המופק מהעץ - ברכתו "בורא עצי בשמים". ואף אם הוא ראוי לאכילה, אם נועד בעיקר להרחה ולא לאכילה, ברכתו "בורא עצי בשמים", ולא "אשר נתן ריח טוב בפירות". ואם השרה את הבושם במים, או בישלו במים, והמים קלטו את ריחו - מברכים אף על הריח שבמים "בורא עצי בשמים"; ואף שלענין ברכת 'העץ' ו'האדמה' אין מי השרייה

מהו שמן אפרסמון, ומדוע תיקנו עבורו ברכה מיוחדת?

גדל רק בארץ ישראל, וכדי להורות על חשיבות זו, תיקנו לשמנו ברכה מיוחדת. ואם בירך על זמן אפרסמון "בורא עצי בשמים" - כתבו אחרונים שיצא ידי חובתו, משום שמקור השמן בעץ; ויש שנראה מדבריהם, שלא יצא.

[שו"ע רטז, ד, משנ"ב כב-כג, ושעה"צ כא ו"כה; בו"מ דרשו, 23]

חכמינו ז"ל תיקנו ברכה מיוחדת לשמן אפרסמון: "בורא שמן ערב". שמן אפרסמון זה מכונה גם 'צ'רי', והוא אחד מסממני הקטורת. עץ האפרסמון מכונה גם 'ק'קף', והשמן יוצא ממנו על ידי חיתוכו וקילופו. [ואין זה העץ שמגדל את הפרי הנקרא בימינו 'אפרסמון', אלא העץ הנקרא בלטינית ב'ל'ס'ם]. והראשונים כתבו טעמים שונים לברכה מיוחדת זו, ואחד מהם - שעץ אפרסמון זה

* פרי מאכל שריחו טוב וחזק - אם נטלו בידו על מנת להריחו, מברך "אשר נתן ריח טוב בפירות";
ואף אם כוונתו גם לאכול את הפרי באותה שעה, או לאחר שיהנה מריחו זמן מה.
* פרי מאכל שריחו טוב, ולא נטלו בידו, אלא מונח לפניו - אינו מברך על ריחו אף אם חפץ ומתכוון
להנות מריחו, כיון שהוא מיועד בעיקרו לאכילה ולא להרחה.
* בברכת "בורא מיני בשמים" יוצאים ידי חובה בדיעבד על כל סוגי הריחות. ובמוצאי שבת, נהגו
לברך לכתחילה "מיני בשמים" על כל סוגי הבשמים.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

האם מותר לשתות משקה בכמות של 60 מ"ל?

לרביעית בפני עצמה, כיון שיתכן שמתחייב בברכה אחרונה, אך לא ניתן לברך מספק. ויש מהאחרונים שכתב, שכמות של 'כמלוא לוגמיו' [- מלוא לְחֵי אחת מנופחת] מחייבת בברכה; אך רבים מהאחרונים דחו את דבריו, וסוברים שאין לברך ברכה אחרונה אלא על רביעית, כנ"ל.

[שו"ע קצ, ג, ומשנ"ב ט-יב וריד; בו"מ דרשו, 11-12]

כמות האכילה המחייבת בברכה אחרונה, היא נפח של 'כזית' [כ-50-28 סמ"ק, לשיטות השונות, לענין זה]; אך לענין שתיה, הסתפקו ראשונים אם הכמות המחייבת היא גם כן 'כזית', או דווקא נפח של 'רביעית' [150-86 סמ"ק], שהיא הכמות המשמשת לדינים שונים הקשורים במשקה. ספק זה אינו מוכרע, ולפיכך, אין לשתות כמות שבין כזית

קו השיעורים של 'דרשו'

*4992

077-2222666

"הנה ימים באים..."

כי אם לשמע

את דברי ה'...

הדף היומי תלמוד בבלי

<p>הרב מאיר שפירא שליט"א עברית - שיטור מורחב מלחמה 2015</p>	<p>הרב אפרים סגל שליט"א עברית - אידיש מלחמה 2015</p>
<p>הרב אברהם פוקס שליט"א דקה מתוקה על הדף היומי מלחמה 2015</p>	<p>הרב אליהו אונגרטין שליט"א עברית - פיעור מקוצר מלחמה 2015</p>

הדף היומי בהלכה

<p>רבי מרדכי שלמה פרינד שליט"א אידיש מלחמה 2015</p>	<p>רבי אריה זילברשטיין שליט"א עברית - שיטור מקוצר+מורחב מלחמה 2015</p>
<p>הרב עדיאל אלון שליט"א שאלות והתשובות בדף היומי בהלכה מלחמה 2015</p>	<p>רבי אפרים סגל שליט"א עברית-אידיש מלחמה 2015</p>

הדף היומי בתלמוד ירושלמי

<p>הרב שמואל בקר שליט"א עברית מלחמה 2015</p>	<p>הרב אליהו אונגרטין שליט"א עברית מלחמה 2015</p>
<p>הרב עמרם בינעט שליט"א אידיש מלחמה 2015</p>	

עמוד היומי תלמוד בבלי

<p>הרב מנחם דרימן שליט"א עברית מלחמה 2015</p>	<p>רבי אריה זילברשטיין שליט"א עברית מלחמה 2015</p>
<p>הרב עמרם בינעט שליט"א אידיש מלחמה 2015</p>	<p>רבי דוד הופשטער שליט"א אנגלית מלחמה 2015</p>
<p>הרב ירמיהו לעסין שליט"א אנגלית מלחמה 2015</p>	<p>רבי מאיר ערנא שליט"א עברית מלחמה 2015</p>
<p>הרב שלמה טרוט שליט"א עברית מלחמה 2015</p>	<p>הרב דוד בוק שליט"א עברית עם "ביאורי מסובות" על דף היומי שלחמה 2015 לשנה מתוקה עולה 2015-2016</p>
<p>הרב עובדיה טלנב שליט"א עברית מלחמה 2015</p>	<p>הרב אליהו טנר שליט"א מלחמה 2015 על דף היומי בעמוד היומי עולה 2015-2016</p>

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה